

Referat fra temadag om BEDRE INDSATS PÅ STOFMISBRUGSOMRÅDET

Den 20. august 2015 i Odense Congress Center

RÅDET FOR
SOCIALT
UDSATTE

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	3
Program	4
Formålet med temadagen på stofmisbrugsområdet.....	5
Indledende fire oplæg om de fire søjler	6
Drøftelser i fire workshopgrupper (samlet referat)	8
Idébank	14
Deltagerliste.....	18

REFERAT AF TEMADAG OM STOFMISBRUG DEN 20. AUGUST 2015

FORORD

Succes i indsatsen overfor mennesker med et stofmisbrug fordrer, at der er blik for hele borgerens situation – og ikke kun for misbruget. Det er ikke raketvidenskab, at stofmisbrug for mange kan have omfattende negative konsekvenser såsom dårlig økonomi, dårligt helbred, manglende sociale relationer og kriminalitet.

Alt for ofte strander en god indsats i misbrugsindsatsen, fordi andre forvaltninger har andre målsætninger med borgeren. En fællesnævner for mange af de brugerundersøgelser, som Rådet har foretaget, er, at udsattes møde med systemet alt for ofte indeholder modstridende krav, som ofte er årsagen til en manglende positiv effekt af indsatsen.

Det er ikke nogen let opgave, når systemer skal favne menneskers komplekse og forskelligartede problemer, men hvis der ikke gøres et ihærdigt forsøg på at løse denne opgave med udgangspunkt i en bred og helhedsorienteret indsats, så bliver konsekvensen, at især socialt udsatte fravælger den udstrakte hånd om hjælp!

Med ønsket om at debattere barrierer og muligheder, som møder stofmisbrugerne, inviterede Rådet for Socialt Udsatte repræsentanter fra brugerorganisationer, frivillige sociale organisationer, fagfolk m.fl. til en temadag om stofmisbrug i august måned 2015.

Hermed følger referatet fra temadagens diskussioner. Bagerst i referatet findes en idébank, som er en bruttoliste over alle de forslag, der kom frem i arbejdet. Ingen deltagere kan tages til indtægt for de enkelte forslag eller for listen som helhed – heller ikke Rådet for Socialt Udsatte.

Tak til deltagerne for de mange input.

God læselyst

Jann Sjursen

PROGRAM

- 09.30 – 10.00 Ankomst og kaffe
- 10.00 – 10.15 Velkomst, introduktion til dagens program og mål med dagen, Jann Sjørnsen, Formand for Rådet for Socialt Udsatte.
- 10.15 – 11.00 4 inspirationsoplæg om de 4 søjler i narkopolitikken:
- Behandlingsindsatsen – Anja Bloch, Brugernes Akademi
  - Skadesreduktion – Jakob Hjørnholm, Kirkens Korshær
  - Forebyggelse og tidlig indsats – Steen Rosenquist, SAND
  - Kontrolpolitik og retshåndhævelse - Nanna Gotfredsen, Gadejuristen
- 11.00 – 12.00 1. runde af workshop, inkl. kaffepause.
Deltagerne inddeles i fire sessioner efter temaerne:
- b. Forebyggelse og tidlig indsats
  - b. Behandling
  - c. Skadesreduktion
  - d. Kontrol og retshåndhævelse
- 12.00 – 13.00 Frokost
- 13.00 – 14.15 2. runde af workshop
- 14.15 – 15.00 Opsamling og afrunding af dagen, ved Jann Sjørnsen, Formand for Rådet for Socialt Udsatte.

FORMÅLET MED TEMADAGEN PÅ STOFMISBRUGSOMRÅDET

Det fremgår af satspuljeaftalen for 2015, at satspuljeparterne i forhandlingerne om satspuljeaftalen 2016 skal se på forslag om bedre indsats for stofmisbrugere. Til brug for det arbejde blev der nedsat en tværministeriel kortlægningsgruppe under Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse. På grund af folketingsvalget blev arbejdsgruppens arbejde imidlertid sat i bero. Arbejdet er genoptaget nu med henblik på færdiggørelse inden 1. oktober 2015.

Kortlægningsgruppen har ikke som mandat at stille forslag til forbedringer. Rådet for Socialt Udsatte vil gerne bidrage med forslag til forbedringer og inviterede derfor den 20. august 2015 repræsentanter fra brugerorganisationer, frivillige sociale organisationer, fagfolk m.fl. til en temadag for at debattere og afdække de barrierer og muligheder, der på nuværende tidspunkt eksisterer i forhold til at løfte indsatsen på stofmisbrugsområdet. Dette papir er et referat af temadagen.

Rådet for Socialt Udsattes forslag til forbedringer af indsatsen fremgår af et selvstændigt papir.

Samtlige af temadagens deltagere var aktører, der beskæftiger sig med feltet på forskellige niveauer og har forskellige perspektiver herpå. Der var repræsentanter fra brugerorganisationer for socialt udsatte, herunder flere med personlige erfaringer med behandlingssystemet, ligesom der også var repræsentanter fra KL og ledelsesniveauet for behandlingsindsatsen i flere kommuner,

ledere og behandlere fra en række behandlingstilbud, frivillige sociale organisationer samt repræsentanter fra den medicinske og somatiske del af indsatsen. Se vedlagte liste over deltagere.

På temadagen blev der blandt andet arbejdet i forskellige workshops med udgangspunkt i de fire søjler, der også er analysefelterne for kortlægningsgruppen: forebyggelse og tidlig indsats, behandling, skadesreduktion samt kontrol og retshåndhævelse. Forud for drøftelserne i workshopgrupperne var fire talere inviteret til at holde korte oplæg i plenum under hvert af de fire søjler/temaer.

Formålet med oplæggene og drøftelserne i de separate workshops var at nå frem til en række konkrete forslag til forbedring af indsatsen – en idébank. Idébanken med forslag findes bagerst i dette referat. Referatet og idébanken fremsendes til de ansvarlige politikere med en opfordring til at tage konkret handling, sådan at indsatsen overfor mennesker i stofmisbrug løftes.

Referatet og idébanken udgør således en samlet opsamling på hele temadagen og indeholder så vidt muligt alle de meninger, kommentarer, pointer og andre input, som blev ytret i løbet af dagen. Hverken de enkelte deltagere eller Rådet for Socialt Udsatte kan tages til indtægt for de synspunkter eller forslag, som fremgår af referatet.

INDLEDENDE FIRE OPLÆG OM DE FIRE SØJLER: FOREBYGGELSE/TIDLIG INDSATS, BEHANDLING, SKADESREDUKTION OG KONTROL/RETSHÅNDHÆVELSE:

Steen Rosenquist, formand for SAND - De Hjemløse Landsorganisation, lagde ud med ti minutter om forebyggelse og tidlig indsats. Kampen mod stoffer er tabt. Stofferne er kommet for at blive, det gælder om at håndtere dén situation. Mange unge som ældre søger en rus og mange er nysgerrige. Det er derfor vigtigt med oplysning, så mennesker kan træffe et informeret valg. Tidligere brugere kan være vigtige i den sammenhæng. Steen gjorde også opmærksom på, at mennesker skal tages alvorligt, når de beder om hjælp til et misbrug. En ventetid på 14 dage er alt for lang og slet ikke tidligt nok. Samtidig er det vigtigt at huske, at stofmisbrug ikke kan kommes til livs, uden at der er fokus på at skabe bedre livskvalitet. I behandlingen skal der derfor også være fokus på aktiviteter og andet livsindhold, der kan øge den enkeltes livskvalitet, så den enkelte ikke falder tilbage i at misbruge stoffer. Steen afsluttede oplægget med en anbefaling om at afkriminalisere narkotika.

Anja Bloch, formand for Brugernes Akademi og medlem af Rådet for Socialt Udsatte, fortsatte med et kort oplæg om behandlingsindsatsen. Udgangspunktet for oplægget var, at relationen mellem behandler og bruger er helt central. Den attitude eller holdning, som brugeren møder hos personalet, er afgørende for behandlingen. Der er for meget mistillid, kontrol, sanktionering, fordømmelse mv. Samtidig er det vigtigt med høj faglighed - egen erfaring er ikke tilstrækkeligt for at være en god behandler. Endelig er der for lidt forståelse og accept af, at nogle brugere ind i mellem får det så psykisk dårligt, at de ikke kan leve op til substitutionsbehandlingens meget stive rammer. Der skal mere opmærksomhed på inddragelse af borgeren i egen behandling. Folk "stemmer med fødderne" og vælger det behandlingscenter, der behandler dem som mennesker. Anja afsluttede med at pointere, at det er svært at få den holdningsændring, vi har brug for, når kriminaliseringen gør, "at stofbrugere pr. definition bliver set som værende kriminelle".

Jakob Hjørnholm, korhærspræst for Kirkens Korshær i Horsens, fortsatte med et kort oplæg om skadesreduktion. Misbrugsområdet betjener sig af en række særlige ord og begreber: sidemisbrug, medafhængighed, manglende selvindsigt, misbrugsadfærd, borgeren i centrum, helhedsorienteret indsats og også skadesreduktion. En række af ordene afslører en mangel i indsatsen. Hvorfor snakke om borgeren i centrum, helhedsorienteret indsats og skadesreduktion, hvis det var en naturlig del af indsatsen? Skadesreduktion har ikke fjernet stigmatiseringen af misbrugere, hverken generelt i samfundet eller i mange tilfælde fra dem, der udøver skadesreduktion i det daglige. Udfordringen er at udøve skadesreduktion på en skadereducerende måde - det sker ikke altid - fx når personale udleverer rent værktøj til brugeren. I et større samfundsmæssigt perspektiv bør skadesreduktion være fundamentet for hele indsatsen. I den sammenhæng bør der kigges kritisk på kontrolsystemet, der p.t. ikke er skadesreducerende.

Nanna W. Gotfredsen, leder af Gadejuristen, sluttede af med et oplæg om kontrolpolitik og retshåndhævelse. Kontrol og retshåndhævelse er nært forbundet med alle andre dele af narkotikaområdet, herunder behandling, forebyggelse og skadesreduktion, i det den er direkte skadesfremmende i sig selv. Politikken bør ændres, så vægten lægges på inklusion, støtte og behandling i stedet for straf. Økonomisk er kontrol- og retshåndhævelsen langt mere omkostningstung end de ca. 900 mio. kr. årligt, der gives til behandling om end, der endnu ikke er nogen officiel udredning herom. 23 pct. af de indsatte i fængslerne sidder for narkotikarelateret kriminalitet, retssystemet behandler årligt ca. 25.000 sager om narkotika – mest småsager. Nogle kilder har opgjort udgifterne til kontrolpolitikken til 3,5 mia. kr. – andre når til 9-10 mia. kr. På trods af meget store investeringer i kontrolpolitikken har samfundet åbenlyst ikke kontrol med narkotikaen, som bruges af flere og flere og er lettere tilgængelig og billigere end nogensinde. Nanna opfordrede til at gå nye veje med afkriminalisering og regulering.

DRØFTELSE I FIRE WORKSHOPGRUPPER (samlet referat):

Flere synspunkter, pointer og andre input gik igen i de fire grupper, og følgende skal ses som et sammenskrevet referat af alle fire sessioner.

Stofmisbrug – ikke en ensartet størrelse

På temadagen blev det blandt andet drøftet, hvem målgruppen for stofmisbrugsindsatsen er, og det blev påpeget, at det er en gruppe, som er meget heterogen. Som eksempler på vidt forskellige grupper, som har vidt forskellige behov, kan nævnes udsatte unge med et overforbrug af hash, tidligere stofmisbrugere, som skal have forebygget tilbagefald, sindslidende, som har svært ved at få den rette medicinering og derfor tyer til selvmedicinering, m.fl.

Det blev samtidig fremhævet på temadagen, at misbrug i dag har ændret karakter, således at det drejer sig om mange typer af afhængighed, der som oftest er del af en række sammensatte og komplekse problemstillinger. Mange kæmper for eksempel med en kombination af spil- og stofmisbrug, ligesom mange har et blandingsmisbrug af for eksempel alkohol, hash og medicin kombineret med en række andre sociale problemer.

En udfordring i den forbindelse er, hvordan man griber de forskellige afhængigheder an og behandler så forskelligartede former for misbrug hos en målgruppe, der er stærkt differentieret. Selvom der er metoder, som kan overføres og anvendes til behandling af forskellige typer af misbrug, blev det påpeget, at der for hver enkelt

misbrug er forhold, som er særlige og skal behandles som sådan. Det skaber behov for differentierede indsatser med fokus på den enkeltes behov – og blandt andet er der behov for indsatser specifikt målrettet den store gruppe unge, som har et misbrug af hash eller andre euforiserende stoffer på weekendbasis eller af mere omfattende karakter. De kan ikke spejle sig i gruppen af ældre opiatmisbrugere og har behov for andre typer behandling.

Hvad er målet med indsatsen på stofmisbrugsområdet?

I forhold til spørgsmålet om, hvad det ønskede mål med indsatsen på stofmisbrugsområdet bør være, blev der af nogle deltagere på temadagen stillet spørgsmålstejn ved præmissen om, at stoffrihed altid er det vigtigste mål. Måske skal målet hellere være et godt liv? I det hele taget fremgik det af diskussionerne, at problematikkerne er meget komplekse, og at det ikke er entydigt, hvad "det gode" er.

Flere fandt det afgørende at operere med andre målsætninger end stoffrihed. Ålet med behandlingen er ikke altid, at borgeren skal ende med at være stoffri uden medicin, men derimod kan substitutionsmedicin være dét, der skal til for, at borgeren får øget trivsel og livskvalitet.

Det blev rejst, at forbedret livskvalitet derfor bør være et selvstændigt mål og både kontrol, retshåndhævelse, behandling mv. bør indrettes, så den understøtter ska-

belsen af et bedre liv for borgeren. For eksempel tvinges borgere i metadonbehandling i dag i nogle tilfælde til at indtage al medicinen på stedet med skævhed og ubehag til følge, og de ufleksible åbningstider gør det svært for borgeren at have et godt liv ved siden af behandlingen. I behandlingen bør der altid arbejdes ud fra, hvad der er bedst for borgeren, og med afsæt i deres problemdefinition og behov. Sådan opleves det ikke i dag, blev det påpeget af deltagere.

Som bud på alternative mål med indsatsen blev blandt andet foreslået:

- Øget livskvalitet
- Øget funktionsniveau
- Bedre helbred

Forebyggelse – hvem tager ejerskab?

Et tema i drøftelserne på temadagen var det manglende ejerskab til den brede forebyggelsesindsats, som ingen rigtig vil tage på sig, ifølge flere deltagere. Derfor ender bred forebyggelse ofte med at blive til en smallere forebyggelse i mere snævre sammenhænge – typisk over for de grupper, som allerede har problemer.

En anden barriere for god forebyggelse er manglende ressourcer til at følge de, der er i risiko for et stofmisbrug. Et konstruktivt forslag var at koble sig til den alment

accepterede politiske relevans af samfundsøkonomiske analyser – ”det kan betale sig at forebygge” – for derved at opnå et politisk incitament til at prioritere en bredere forebyggelsesindsats, som ikke er begrænset af de enkelte fagområders kassetænkning.

Den faglige adskillelse af hjælp til hhv. boligproblemer, stofmisbrug, sindslidelser, alkoholmisbrug mm. gør ifølge deltagere på temadagen, at flere og flere udsatte med flere forskellige problemer bliver skubbet rundt i systemet. Der skal i den forbindelse mere fokus på *den enkeltes ressourcer og evner* frem for bureaukratiske kriterier for støtte og hjælp.

Uddannelsessystemet og i særdeleshed udviklingen på ungdomsuddannelserne med stadigt højere krav (karakterkrav, fremdriftsreform osv.) blev af flere fremhævet som væsentligt i forhold til unge og stofmisbrug. Der mangler i dag simpelthen forståelse for og muligheder for unge, som ikke kan tilpasse sig uddannelsessystemets krav. Skoletræthed kan få værre konsekvenser, fordi der ikke er tilstrækkeligt med stoffri fællesskaber, som danner modkultur til konventionel uddannelse. Samme problemer med stadigt højere krav sætter sig i gennem i *beskæftigelsespolitikken*.

Det blev dog også fremført, at der er en positiv udvikling i gang på området med SSP-konsulenter med et klart ansvar for den primære forebyggelse i folkeskolen, en højere grad af professionalisering på området og en

større bevidstgørelse på uddannelsesinstitutionerne. Det blev fremhævet, at der er behov nye *samarbejdsflader* frem for bare at kræve mere samarbejde i den eksisterende organisering.

Endelig blev der diskuteret mulighederne for *forebyggende behandling*, således at for eksempel unge med hashmisbrug kan modtage samtaler, før et misbrug eskaleres. Det bør ses i sammenhæng med et mål om forbedret livskvalitet. Hvis målet er et bedre liv og ikke stoffrihed, bliver det oplagt at gribe ind med støtteforanstaltninger tidligere for at undgå, at et forbrug bliver til misbrug og skaber dårlige liv for den enkelte.

Kontrol og retshåndhævelse bidrager til stigmatisering af stofmisbrugeren

På temadagen var der opmærksomhed på, at der sker en "de facto" stigmatisering af gruppen af stofmisbrugere i både retsvæsen, behandlingssektor og i befolkningen generelt. Hele straf- og kriminalitets-retorikken medfører, ifølge flere af temadagens deltagere, at stofmisbrugere anses som kriminelle, som "bare kunne lade være at tage stoffer, hvis de ville". Til eksempel kan nævnes sundhedsvæsenet – her mødes stofmisbrugeren ofte som en kriminel og ikke som en patient. At blive anset som kriminel gør, at man går "under radaren" længe. Man søger ikke hjælp eller søger hjælp for sent.

Samtidig blev det påpeget, at det oprindelige formål med den såkaldte nul-tolerance-politik vel var forebyggelse – og ikke at ramme de svageste grupper. Det blev

påpeget, at politikken på området måske nok oprindeligt havde som primært formål at holde "bedsteborgerne" væk fra stoffer, men at politikken – utilsigtet eller ej – har haft nogle uheldige konsekvenser for de svageste stofmisbrugere.

Det blev rejst, at der med fordel kunne gives en bedre information til den brede befolkning om stofmisbrug, som kan afstigmatisere og afmystificere stofferne og brugere af stoffer. Dette kan tage det "spændende" ud af stofferne for unge eller andre i den forskelligartede risikogruppe og skabe forståelse for relevansen af en bred forebyggelse.

Det blev dog påpeget, at der er begrænsede virkninger ved en ren oplysningsstrategi, som ikke samtidigt følges op af en håndholdt indsats eller opbygningen af alternative fællesskaber for den enkelte (potentielle) stofmisbruger.

Selvom der er langt vej igen, så er der også grund til at være positiv: Det var oplevelsen blandt flere af temadagens deltagere, at der alt andet lige er kommet mere fokus på og viden om problematikker i relation til misbrugere og udsatte i det hele taget. Det blev påpeget, at der er sket forbedringer på visse områder, fx i form af anonym stofmisbrugsbehandling. Men der er også stor plads til forbedring. Der er behov for at lære af og bruge eventuelle gode erfaringer til at inspirere og pege fremad, fx gode erfaringer med særlige, målrettede indsatser til unge med hashmisbrug.

Den "offerløse" kriminalitet

Spørgsmålet om befolkningens *retsfølelse* blev også rejst som en faktor, man ikke kommer udenom i diskussionen af en mulig afkriminalisering af stoffer til eget brug. Her blev det dog påpeget, at der på stofmisbrugsområdet ofte er tale om en "offerløs" kriminalitet: Stofmisbrugeren, der har en lille stofmængde på sig til eget brug, begår en strafbar handling, men offeret er misbrugeren selv. Der ligger ikke nogen kriminel hensigt ("criminal intent") bag stofmisbrugers handling.

Et forhold, som blev rejst under workshopgruppens drøftelser, var spørgsmålet om et altid tilstedeværende *magtforhold* – både imellem politi og stofmisbrugere, men også imellem behandlere og stofmisbrugere osv. Det blev fremhævet af deltagere, at magtforholdet hænger uløseligt sammen med kontrolpolitikken. Dertil kommer, at der også kan opstå en følelse af magtesløshed blandt de involverede parter, ikke mindst blandt medarbejdere i misbrugsbehandlingssystemet.

Kriminalisering af stofmisbrugere og deraf følgende fængselsophold afstedkommer mange "stop-and-gos", som afbryder behandlingsforløb, medfører udskrivelse til gaden mv. Stofmisbrugernes retssikkerhed er generelt udfordret. Der mangler et uvildigt klageorgan, der kan foretage straksafgørelser, blandt andet i forhold til brugere, der får frataget deres metadon ved varetægtsfængslinger mv.

Det blev fremhævet, at kontrol kunne være gavnlig i behandlingen, hvis kontroltiltag i højere grad foregik på brugerens præmisser. At man for eksempel kan få foretaget urinkontrol, hvis man ønsker det osv., samt en højere grad af selvadministration, eksempelvis i forhold til substitutionsmedicin, herunder oplæring af brugerne fremfor straf.

Der blev fremhævet, at der er behov for en egentlig afkriminalisering af de stoffer, som i dag er illegale. Det blev rejst, at der er flere modeller for en sådan afkriminalisering, og at der bør laves en grundig analyse fordele og ulemper ved forskellige modeller.

En tankegang, som nogle deltagere generelt var positivt stemt overfor, er samtaler/motivation i stedet for straf. Som inspiration kan man skele til Portugal, Norge eller Seattle (et nyt tiltag i Seattle er startet på initiativ fra politiet selv, som var trætte af at arrestere stofmisbrugere og sætte dem i fængsel). I den forbindelse blev det påpeget, at det er vigtigt, at samtaleforløbet er frivilligt.

Skadesreduktion er fundamentet

Det blev fremhævet på temadagen, at princippet om *skadesreduktion* bør være fundamentet for al indsats på stofmisbrugsområdet – og ikke en selvstændig "søjle" indenfor viften af indsatser. Dog mangler der en generel præcisering af, hvad der ligger i skadesreduktionsbegrebet, og hvordan man kan/bør/skal arbejde ud fra dette perspektiv.

I forlængelse af ovenstående var der nogle, som fremhævede, at mange behandlingstilbud ikke tilgodeser de behov, stofmisbrugere har. Ofte mangler der fokus på den samlede livssituation og mulighed for aktiviteter, der kan medvirke til at skabe en øget livskvalitet - tiden skal fyldes meningsfuldt ud, så den frigjorte tid ikke medfører eksempelvis et tilbagefald i misbrug. Nogle mente, at væresteder o. lign. udfylder en vigtig rolle både før, under og efter eventuel behandling. Andre pegede på førtidspensions- og kontanthjælpsreformerne som svaret på den efterlyste "aktivering", da de forpligter kommunerne til at iværksætte tilbud – også til stofmisbrugere. Men det forudsætter, at stofmisbrugere i behandling også bliver prioriteret på beskæftigelsesområdet herunder, at social- og beskæftigelsesområdet arbejder sammen, fx gennem forpligtende partnerskabsaftaler

Det blev påpeget, at stofmisbrugere ikke udelukkende skal mødes med en behandlingstilgang, men i stedet med en tilgang om at hjælpe stofmisbrugeren til at mestre sin egen situation, der kan realisere vedkommendes potentiale.

Der mangler desuden viden om dobbeltdiagnoser, fremhævede deltagere. Skadesreduktion er ikke særlig fremherskende på området for sindslidelser, og der hersker, som nævnt ovenfor, en meget stigmatiserende tilgang til mennesker, som både har en sindslidelse og et misbrug.

Mangel på koordinering i behandlingen og store kommunale forskelle

Et centralt spørgsmål, som blev debatteret på temadagen, var dels, hvilke barrierer som i dag står i vejen for at yde en effektiv og attraktiv behandlingsindsats for brugerne, og dels hvilke muligheder der er for at skabe en mere effektiv og attraktiv behandling, der imødekommer den enkeltes behov.

Blandt de forhold, som deltagerne pegede på som udfordrende, var blandt andet en ofte forekommende mangel på sammenhæng i behandlingen. Flere oplevede barrierer i forhold til at tilbyde borgeren et langsigtet koordineret forløb, der skabte en god sammenhæng imellem forebyggelse, behandling og efterbehandling. Nogle havde erfaringer med ofte at være nødsaget til at udskrive borgere til hjemløshed, og andre manglede konkrete muligheder for at tilbyde efterbehandling i form af samtaler, bostøtte eller andet.

Det er udfordringer, som ifølge deltagere medfører, at et alt for stort antal borgere i dag vender tilbage til behandling efter kort tid, og som gør, at det konkrete behandlingstilbud i en vis udstrækning arbejder forgæves. Det opleves som meget frustrerende, ligesom det økonomisk er bekosteligt. Derudover gør det, at mange borgere ifølge deltagere ikke får den hjælp, de har behov for, når de søger behandling.

Et andet forhold, som blev problematiseret, var en manglende systematik og ensartethed i behandlingsindsatsen på tværs af kommuner. Nogle oplevede urimelige forskelle på indsatsen i de enkelte kommuner og efterlyste, at der følges skarpere op på, at kommunerne følger lovgivningen. I dag er det ifølge nogle deltagere nødvendigt at shoppe mellem kommuner for at få den relevante behandling til den enkelte, grundet at indsatserne i de enkelte kommuner er for forskellige. Det blev desuden sagt, at mange kommuner i dag slet ikke tilbyder døgnbehandling, selvom lovgivningen forpligter dem til det.

Selvom det blev rejst, at der er store forskelle i kvaliteten i de enkelte kommuners tilbud, blev det også påpeget, at det er nødvendigt, at lovgivningen giver mulighed for at forvalte på en måde, hvor der tages højde for regionale og kommunale forskelle. I Aarhus for eksempel er der ifølge deltagere kommet langt flere unge med stofproblematikker og således samlet set en øget efterspørgsel på behandlingstilbud, men alligevel er der angiveligt langt færre i substitutionsbehandling, idet flere har andre typer af misbrug (hash, "partydrugs" mm)

og derfor har behov for andre behandlingsformer. Det blev set som et eksempel på, at der er grund til at differentiere behandlingen i de enkelte kommuner i forhold til de typer af misbrug, der gør sig gældende. Ellers taber man en stor del, som ikke kan se sig selv i de tilbud, der er til rådighed.

I tråd med dette blev det understreget, at det ikke må opleves som et indgreb at komme i behandling. Deltagere mente, at behandling i dag i for lille grad tilrettelægges i forhold til den enkeltes livssituation og øvrige gøremål, og det betyder, at det for fx unge kan være vanskeligt at fastholde et uddannelsesforløb ved siden af behandlingen, ligesom uddannelsesstilbud heller ikke er fleksible i forhold til dette. Der mangler således generelt sammenhæng mellem behandling og uddannelsesstilbud, blev det rejst.

IDÉBANK

Inddelingen i forslag udspringer ikke direkte af de tematiserede workshopssessioner, idet flere af temaerne blev drøftet på tværs af flere af grupperne. Idébanken skal ses som en bruttoliste og som en samlet opsamling på alle fire workshopssessioner. Hverken de enkelte deltagere eller Rådet for Socialt Udsatte kan tages til indtægt for forslagene på bruttolisten.

UNGE SAMT FOREBYGGELSE

- Tilknytning af en følgeperson i en årrække i forbindelse med udsatte unge, som falder fra uddannelser eller "shopper rundt" mellem forskellige ungdomsuddannelserne, eller som viser flere af de kendte risikofaktorer.
- Erfaringsopsamling og formidling på tværs af folkeskole og ungdomsuddannelserne, som gives videre til andre institutioner og tilbud om hjælp til implementering på andre uddannelsesinstitutioner. Fx: Alle ungdomsuddannelser og 10.klasses-centre skal have udviklet en rusmiddelpolitik.
- Intensiv undervisning allerede tidligt i folkeskolen, så børn/unge opnår viden om forskellige stoffer, deres virkning og konsekvenser.
- Udvikling af redskaber til at synliggøre den forebyggende indsats i målehierarkiet. Som det ser ud nu bliver forebyggelse negligeret, fordi det er svært at måle og veje, og det skal der laves om på.
- Uddannelsesinstitutioner skal have en misbrugspolitik og klædes på til at hjælpe og støtte de unge.
- Øget fokus på nye (og yngre) målgrupper - eksempelvis unge kvinder med misbrug, der flytter ind hos rockere el. lign.
- En forebyggelsespulje (evt. satspulje), hvor regioner, kommuner og civilsamsfundsorganisationer går sammen om at arbejde med andre aktører om misbrugsforebyggelse. Projekter, som overskrider de eksisterende samarbejdsformer, evt. med medfinansiering fra kommunerne for at skabe mere forankring: "Samskabelse".

AFSTIGMATISERING OG RETSSIKKERHED

- Der gennemføres en anti-stigmatiseringskampagne om stofmisbrugere. Stor informationskampagne efter "en-af-os"-modellen kendt fra psykiatrien.
- Lav etiske retningslinjer for pædagogisk personale i misbrugsbehandlingssystemet.
- Bedre oplysning til brugere, behandlere og politi om stofmisbrugeres rettigheder.
- Succesmål med kontrolindsats skal aftales med den enkelte bruger. Aftale indgås med den enkelte bruger om fx graden af kontrol i misbrugsbehandlingssystemet. Brugere mødes med respekt.
- Politimæssigt fokus flyttes fra brugere til bagmænd.
- Afkriminalisering af stoffer – vigtigt i relation til afstigmatisering.
- Misbrugere, der tages med stoffer til eget brug, skal have samtaler i stedet for bøder/fængsel.
- Stofmisbrugernes retssikkerhed skal styrkes. Der mangler et uvildigt klageorgan, der kan foretage straksafgørelser, blandt andet i forhold til brugere, der får frataget deres metadon ved varetægtsfængslinger mv.

AKUTTILBUD

- Der skal skabes bedre muligheder for at kunne hjælpe unge under 18 år hurtigst muligt. På nuværende tidspunkt skaber lovgivningen barrierer for dette.
- Der skal etableres akutte lavtærskeltilbud for mennesker, der har et misbrug, hvor de kan henvende sig og få konkret hjælp til somatiske, psykiske og/eller sociale problemstillinger, for derfra at kunne visiteres videre i systemet.
- Der mangler flere (akut)boliger, der kan differentiere mellem mere eller mindre kaotiske brugere.
- Der mangler et uvildigt klageorgan, der kan foretage straksafgørelser, blandt andet i forhold til brugere, der får frataget deres metadon ved varetægtsfængslinger mv.

BEDRE KOORDINERING

- Der er behov for at udforme en sammenhængende strategi for forebyggelse, behandling og efterbehandling.
- Der er behov for koordinatore, som ikke har en kontrolfunktion.
- Ingen skal løslades fra fængsel til herberg eller gaden.
- Flere teams på tværs (kommunalt, regionalt, frivillige organisationer), der tager udgangspunkt i en skadesreducerende tilgang.

BEHANDLING

- Personalet bør uddannes til at kunne håndtere "faglig magtesløshed". Afskaf uhensigtsmæssige standardforløb.
- Øget brug af familiebehandling, hvor pårørende inddrages.
- Der er behov for differentierede tilbud, der tager afsæt i den enkeltes behov og definition af problemer
- Der er behov for øgede muligheder for at møde borgeren, hvor de er, med fremskudte behandlingsindsatser i fx uddannelsessystemet.
- Der skal indføres længere åbningstider i rådgivning og udlevering af substitutionsmedicin.
- De centralt fastsatte rammer skal være mere fleksible, så der kan tages højde for lokale forhold i kommunerne.
- Der skal ansættes psykiatere/psykologer i kommunalt regi, så det bliver muligt at få psykiatrisk/psykologisk behandling samtidig med den sociale indsats
- Udvidet adgang til kompetenceudvikling til "trænere" i brugen af Nalaxone.

EFTERVÆRN

- Øget fokus på dét, der kommer efter behandling – samtaler, botilbud i form af bofællesskaber, halvvejshuse eller egen bolig med tilknyttet støtte
- Oprettelse af alternative arbejdsfællesskaber eller uddannelsesinstitutioner, hvor unge misbrugere eller misbrugere i det hele taget får fulgt deres misbrugsperiode op med andre aktiviteter, relationer og et andet miljø og dermed undgår tilbagefald.

ANDRE FORSLAG

- Finansiering af et forskningsprojekt, som belyser, hvad omkostningerne ved den gældende kontrolpolitik i Danmark er.
- Finansiering af en undersøgelse af kontrolpolitikken i praksis.
- Der nedsættes en ekspertkommission, som skal danne forum for dialog og drøftelse af problematikker på området. Kommissionen skal komme med forslag til elementer i en handlingsplan på stofmisbrugsområdet.
- Styrkelse af brugerforeninger, pårørendenetværk samt oplysningsaktiviteter.

DELTAGERLISTE

Anja Bloch, medlem, Rådet for Socialt Udsatte

Allan Pedersen, forstander, Blå Kors

Awaz Sindi, student, Rådet for Socialt Udsatte, sekretariatet

Bettina Sørensen, medlem, SAND

Birgitte Thylstrup, lektor, Center for Rusmiddelforskning

Charlotte Obel, primærlæge, Sundhedsteamet

Christian Bjerre, generalsekretær, Blå Kors

Dorte Perlt, bestyrelsen, Hanne Mariehjemmet

Fillip Soos, Gadejuristen

Frank Sørensen, Kirkens Korshær

Henrik Thiesen, medlem, Rådet for Socialt Udsatte

Helene Forsberg, politisk konsulent, Rådet for Socialt udsatte, sekretariatet.

Jack Bonné, opsøgende medarbejder, Fredericia Udsatteråd

Jacob Hjørnholm, korshærspræst, Kirkens Korshær

Jann Sjursen, formand, Rådet for Socialt Udsatte

Karina Find, politisk konsulent, Rådet for Socialt Udsatte, sekretariatet.

Katrine Schepelern Johansen, leder, Competencecenter for dobbeltdiagnose

Kristoffer Broholt, socialrådgiver, Kongens Ø

Kirsten Frederiksen, fuldmægtig, Center for Rusmiddelforskning

Kirsten Munk, politisk konsulent, Rådet for Socialt Udsatte, sekretariatet

Kristian Jepsen, centerleder, Horsens Misbrugscenter

Knud Kristensen, medlem, Rådet for Socialt Udsatte

Line Karlskov Jensen, politisk konsulent, Rådet for Socialt Udsatte, sekretariatet

Maja Torp, afdelingsleder, Aalborg Misbrugscenter

Marian Jørgensen, overdosiskoordinator, Sundhedsteamet

Morten Egeskov, informationschef, Kongens Ø

Michael Rasmussen, behandlingsansvarlig, Kongens Ø

Michael Beringer, behandlingschef, Kongens Ø

Nanna Gotfredsen, leder, Gadejuristen

DELTAGERLISTE

Nina Brúnés, næstformand,
Rådet for Socialt Udsatte

Nikolaj Beuschel, kommunikationskonsulent,
Rådet for Socialt Udsatte, sekretariatet

Niels Løppenthin, chefkonsulent,
Kriminalforsorgen

Ole Kjærgaard, sekretariatschef,
Rådet for Socialt Udsatte, sekretariatet

Rafai Al-Atia, konsulent, KL

Steen Rosenquist, formand, SAND

Stine Ebbe, socialrådgiver, Perronen

Sune Kehlet, medlem af Brugernes Akademi

Sølva Andersen, leder, Hanne Marie Hjemmet

Søren Salling Weber, student,
Rådet for Socialt Udsatte, sekretariatet

Tom Pindstrup, Kirkens Korshær

Thomas H. Jeppesen, kontaktchef,
Kongens Ø

Trine Ry, leder, Stofrådgivningen

Vinnie Thomsen, centerleder,
Centerlederforeningen

RÅDET FOR
SOCIALT
UDSATTE